

14 Seznam příloh

Příloha č. 1 Rozhovor s Janem Lukešem

Příloha č. 2 Rozhovor s Jiřím Stránským

Příloha č. 3 Obrazová příloha

15 Přílohy

Příloha č. 1 Rozhovor s Janem Lukešem

Vystudoval jste dějepis a český jazyk na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jak se člověk s tímto základem stane profesionálním literárním kritikem?

Přirozenou cestou. Člověka zajímá literatura jako reflexe skutečnosti, chce se k ní nějakým způsobem vyjadřovat, ujasnit si svoje postoje a hodnoty, a tak začne psát. Před čtyřiceti lety, kdy to nastalo u mě, byla jiná doba a panovaly jiné okolnosti. První recenze do novin jsem napsal v roce 1978. Snažil jsem se vybírat takové autory, kteří nějak přežili normalizační kolaps, a zdálo se mi, že je vhodné se nad jejich díly zamýšlet. Tehdy jsem literární kritice přikládal velký význam, což už mi dnes s odstupem času přijde jako iluze. Začal jsem přispívat do *Tvorby*, pak pravidelně do *Práce* a poté celá osmdesátá léta do *Svobodného slova*, v letech 1988–89 pod pseudonymem Tomáš Unzeitig do *Lidových novin*.

Z jakého důvodu jste psal pod pseudonymem?

V roce 1982 jsem v nakladatelství Mladá fronta vydal knihu *Prozaická skutečnost*, soubor esejů, ve kterých jsem pokládal otázky po míře reflexe dobového marasmu tehdejší, zejména mladou, literaturou. Po vydání mě označili za nepřítele konsolidačního procesu v české literatuře, i když publikovat mě nechali dál. Jediný člověk, který pak v redakci samizdatových Lidovek věděl, že Tomáš Unzeitig jsem já, byl Rudolf Zeman, který noviny spolu s Janem Rumlem řídil. Spousta lidí se to dozvěděla až v devadesátých letech, kdy jsme se sešli v již oficiálních *Lidových novinách*. Tam jsem ještě stále psal hlavně o literatuře, souběžně jsem ale už psal o filmu a filmová kritika u mě nakonec převážila. Film ovšem s literaturou velmi úzce souvisí a může být jen výhodou, když kritik i ve filmové kritice čerpá z poznatků literární vědy.

Dostával jste za minulého režimu knihy k recenzování přidělené, nebo jste si je mohl sám vybírat?

Zpočátku jsem si je vybíral sám, postupem času mi ale jako stálému kritikovi začali knížky odevšad nabízet. Svaz spisovatelů tehdy vydával svůj časopis s názvem *Literární měsíčník*, do kterého odchyťovali mladé neposkvrněné kritické a autorské duše

a přizpůsobovali je svým představám. Také mně tehdy poslali nějakou básnickou sbírku, napsal jsem na ni recenzi, a krátce nato mi šéfredaktor Oldřich Rafaj nechal poslat knihu další. Rovnou vzkázal, že by si zasloužila tvrdý odsudek. V tu chvíli jsem pochopil, že tudy dál cesta nevede, a odmítl recenzi napsat. Napsali mi, že si sám pod sebou řežu větve, a tím k mé úlevě práce pro ně skončila.

Setkal jste se s nějakými tlaky na vaši práci i po roce 1990?

Myslím, že i tohle je přirozená součást profese. Názory na umělecká díla se velmi často diametrálně liší a dochází k přirozeným střetům. Takže i dneska se to může stát, a nemusí to být hned známka cenzury nebo nějakého ovlivňování. Nakonec i já sám jsem byl v obrácené pozici, když jsem v devadesátých letech vedl kulturní rubriku *Lidových novin*. Dostával jsem texty ostatních redaktorů a přispěvatelů a také jsem nad některými z nich byl v rozpacích. Vedli jsme o nich potom dlouhé debaty, spíše než o zaražení nějakého textu mi šlo ale o jeho zpřesnění a dobré vyargumentování.

Jaká kritéria by měl člověk, který píše literární kritiky, dodržovat?

Základní kritérium pro mě je, že by člověk měl mít elementární empatii pro to, co chtěl autor říct a jestli to vyjádřil náležitou formou, pro čtenáře sdělitelně a přesně. Jsou mi protivné kritiky, které jsou od začátku a priori opoziční vůči tomu, co dílo vyjadřuje, a rovnou nastolují návody, jak to autor měl nebo neměl napsat. Mezi kritikem a dílem by měl fungovat dialog, který naladí čtenáře na smysl díla, na použité formální prostředky, vyjádří názor a přitom nechá příjemci prostor pro vlastní analýzu a úsudek.

Jak se díváte na současnou literární kritiku v českých médiích?

Z těch deníkových už literární kritika prakticky vymizela. Tím, že znám redakční prostředí zevnitř, dokážu docela přesně odhadnout, co je napsané na základě vlastního čtení a co je výťah z PR textů. Je ale také potřeba rozlišit pojmy referát, recenze a kritika. Za kritiku považuji rozsáhlejší texty se širším kontextem a srovnáním s jinými díly. Takové už se u nás vyskytují jen v odbornějších revue, které se ale zase někdy až příliš utápějí v sebevědomém odborničení.

Karel Pecka o vás v epilogu knihy *Hry doopravdy* napsal, že máte schopnost „vidět věci v jednotlivostech a souvislostech“. Jak se dá taková schopnost získat?

Asi jedině zkušenostmi a léty. Kdysi jsem dělal rozhovor s Milanem Jungmannem, který byl do jisté míry mým literárně-kritickým vzorem. I on mi tehdy řekl, že kritik roste dlouhá léta. Někdy někde ale jako kritik musíte začít. Prvotní impuls musí přijít ve dvaceti, pětadvaceti letech, kdy máte potřebu vyslovit se ke světu, reformovat ho, ukázat, v čem je svět špatný a v čem ho změníte. S věkem se tato razance přirozeně ztrácí, člověk si více uvědomuje relativitu věcí a zjišťuje, že skutečnosti, které se mu zdály být jasné, můžou být naopak velmi komplikované a víceznačné. S věkem a nabýváním zkušeností si každý uvědomí, že věci kolem nás jsou daleko složitější, než jak se mu jeví zpočátku.

Je pro vás při tvorbě literární kritiky zásadní znát osobně autora díla, které kritizujete?

Vždycky jsem bral za důležitý fakt, že kniha je produktem nějakého člověka. A nevadí mi, když toho člověka znám osobně. Mám pocit, že když se osobní příběh a člověk vytratí, dílo jako by bylo mrtvé. Jiní by vám možná řekli, že kritik by autory znát neměl, protože je to jediná záruka pro to, aby zůstal objektivní. V naší zemi, kde se zná skoro každý s každým, je to ale iluze. O to větší umění je nepředpojatě kritizovat díla lidí, se kterými se třeba i přátelíte.

Z toho důvodu jste se rozhodl zrealizovat knižní rozhovory s Karlem Peckou a Jiřím Stránským?

Knižní rozhovor s autorem je velmi specifický žánr, ve kterém hodně záleží na tom, zda si k sobě tázaný a tazající vytvoří vztah vzájemné důvěry a otevřenosti. Ten vám pak dovolí formulovat v otázkách třeba i určité pochybnosti, nejistoty, dotazovat se na kontroverzní věci. A z druhé strany se dozvíte i věci, které vás ani nenapadly, na které by vám bylo nepříjemné se ptát, často dokonce tázaný sám dokáže mluvit o svém díle s daleko větší kritičností, než by člověk čekal.

Co vás vedlo k realizaci rozhovorů s těmito spisovateli?

Knížky Karla Pecky jsem četl daleko dříve, než jsem o nich začal psát, a vždycky se mi moc líbily: byly v nich příběhy lidí drcených systémem i osobní nezlomnost a vzpoura. Psal jsem jak o dílech, která vyšla v samizdatu či exilu, tak i o těch, která vyšla oficiálně a za něco stála. V souvislosti s tím jsem se koncem 80. let účastnil projektu obnoveného

PEN klubu ve staroměstském domě U Melounu, v němž se konaly veřejné besedy, na kterých se objevili i tehdy zakázaní spisovatelé. Jedním z nich měl být i Karel Pecka a já měl debatu s ním uvádět. Pravděpodobně v té souvislosti jsem se s ním poprvé setkal v jeho bytě v Nerudově ulici, kde mi půjčil knížky vydané v exilu u Škvoreckých a já si je všechny horlivě přečetl. Mezitím ale vypukla revoluce a z besedy sešlo.

Měl jste ale načteno...

To je pravda. Po revoluci jsem začal pracovat v obnovených *Lidových novinách* a udělal do nich s Karlem Peckou celostránkový rozhovor. Témat jsme měli spoustu, a tak mě napadlo udělat rozhovor ještě ve větším rozsahu. Potíž byla v tom, že on byl velký introvert, člověk povahově uzavřený, přirozeně rezervovaný i na základě svých pohnutých životních zkušeností. Později jsem u něj cítil i jisté zklamání z polistopadového vývoje, které je patrné i z posledních povídek.

Jak knižní rozhovor *Hry doopravdy* vznikal?

Chodil jsem za Karlem Peckou jednou měsíčně do jeho pěkného zrekonstruovaného bytečku v Nerudově ulici. Povídali jsme si, já jsem si to nahrával a měsíc nato jsem mu přinesl pasáž přepsanou, vždycky tak dvacet stran. Naše sezení trvalo pokaždé několik hodin a dalo mi docela práci, než se Karel Pecka rozpovídal a překonal skoro až nechut' něco říkat, zvláště pokud se to týkalo osobních pocitů.

Jak se vám podařilo Karla Pecku rozpovídat?

Na začátku rozhovoru vždycky vytáhl lahev vodky a dvě štamprlata, a když jsme si jich pár dali, začal být sdílnější. Získal jsem tak klamný pocit, že jsem tu jeho obrannou krustu už prorazil, jenomže když jsem přišel za měsíc, bylo to stejné. Nakonec pěkné, ale náročné na játra. Nejtěžší bylo vydolovat z Karla Pecky vyprávění o intimních věcech, zejména o krutých zážitcích z lágru.

Byl v tomto jiný přístup Jiřího Stránského, který se i v dílech z vězeňského prostředí dívá na krutosti často s nadhledem a optimismem?

Ano, mezi Jiřím Stránským a Karlem Peckou v tom byl obrovský rozdíl. Řekl bych, že ti dva představují povahově úplné antipody. Jirku Stránského jsem osobně poznal až po Listopadu a pokud se dobře pamatuji, o knižní rozhovor si dokonce sám řekl. Jednou za

mnou přišel a povídá: „No vy mě úplně ignorujete. Proč se mě taky na něco nezeptáte?“ To by Karel Pecka v životě neudělal. Velmi záhy jsme se pak s Jirkou Stránským spřátelili a hned si kupříkladu začali tykat. S Karlem Peckou jsme si netykali nikdy, náš vztah zůstal v takové rovině učitele a žáka, nebo ještě lépe: otce a syna. Mně totiž otec zemřel v mých sedmi letech, Karel Pecka zase žádného potomka neměl, možná tedy proto...

Byl oproti Karlu Peckovi rozdílný i samotný průběh rozhovoru s Jiřím Stránským?

S ním jsem si natočil asi čtyřhodinový rozhovor pro knihu *Stalinské spirituály*, kterou jsem vydal v Československém spisovateli. Zúžitkoval jsem v ní kontakty s vězněnými autory včetně Karla Pecky a Jiřího Stránského. Prostřednictvím esejů jsem nastínil životy pěti z nich, kteří své vězeňské zkušenosti dokázali přetavit do literární podoby. Z povídání s Jirkou Stránským vznikl základ knižního rozhovoru *Srdcerváč*. Potom uběhlo pár let, během kterých jsem ho dobře poznal díky schůzím výboru PEN klubu i osobním setkáním při různých příležitostech. Občas jsem si z nich psal poznámky, ale už jsem nic nenatáčel. No a potom jsem ten knižní rozhovor napsal celý sám. Jirkovi jsem předložil až hotový text k autorizaci.

Ovlivnila osobní setkání s oběma autory váš pohled na jejich tvorbu?

Myslím, že ani moc ne. Spíš jsem se přesvědčil o povaze obou autorů, potvrdil si, že za své psaní oba opravdu a doslova ručí svými životy a charaktery. Žádné postmoderní hry se čtenářem, „jen“ mužné ano ano, ne ne! Za nejlepší knihu Jirky Stránského považuji stále *Štěstí* a Karla Pecky *Motáky nezvěstnému*. Myslím, že by právě tohle dílo mělo dneska vyjít znovu.

Myslíte si, že by díla Karla Pecky a Jiřího Stránského pro svoji autentičnost a literární svědectví o komunistických lágrech měla patřit do povinné literatury na školách?

Povinné literatuře bych se raději vyhnul, protože mám zkušenost, že co je povinné, tomu se děti a studenti a priori vyhýbají. Záleží ale hodně na učitelích, jakým způsobem historickou tematiku podají. Je jenom dobře, když se najde učitel, který bude umět vzbudit v žácích zájem nad *Motáky nezvěstnému* nebo nad *Štěstím*. Jiří Stránský si

vždycky liboval, jak dobře na něj mladí lidé na školách při besedách reagují. To je ale dané i jeho osobností, uměním posluchače strhnout pravdivostí a naléhavostí svých příběhů.

Praha, 29. 4. 2016

Příloha č. 2 Rozhovor s Jiřím Stránským

Ve svých dílech čerpáte zejména z vlastních zážitků a prožitků z komunistického vězení. Myslíte, že byste se stal spisovatelem i nebýt této životní zkušenosti?

Byl jsem pevně rozhodnutý, že se stanu spisovatelem, už od svých sedmnácti nebo osmnácti let. Už tehdy jsem napsal asi šestisetstránkový román, ač jsem samozřejmě nevěděl, že mě zavřou. Několika kriminály si ale už tehdy prošla naše rodina a já jsem měl pocit, že bych měl i ty předválečné a válečné osudy zaznamenat.

V několika rozhovorech jste zmínil, že vás ke spisovatelství přiměli další autoři jako Jan Zahradníček, František Křelina nebo Josef Knap, se kterými jste se ve vězení potkal. Byl naopak někdo, kdo vám tento záměr rozmlouval?

Někteří spisovatelé, které jsem ve vězení potkal, mě od toho samozřejmě odrazovali, protože oni za psaní dostali dvacet let. Spíš mě v tom ale ještě utvrdili, a navíc mě do života vybavili tím, co jsem já ještě neměl, tedy základy profesionality.

Jaké máte pocity, když se při psaní knih vracíte k vašim hrůzným zážitkům z vězení?

Vlastně ani žádné pocity nemám. Tím, že jsem o všem od začátku psal, jsem v sobě nemusel nic tutlat jako většina ostatních mukulů. Musím se přiznat, že jsem si z nich občas dělal legraci, protože některým spoluvězňům, se kterými jsme po letech sešli, začaly při vzpomínání téct slzy. Z mé strany, protože o tom léta píšu, jde hlavně o to, aby se na tuto dobu nezapomnělo. Trochu větší problém, kdy jsem byl občas přistižen takzvaně v „nedbalkách“, nastal párkrát při jiných situacích. Například když jsme točili druhou řadu Zdivočelé země, kde jsou vyobrazené násilné výslechy a podobně, se mi najednou zničehonic vrátily ty hrůzné sny, které jsou také v románu popsány přes postavu Antonína Maděry. Pak se mi to ještě několikrát opakovalo, například poté, co

v roce 2012 zemřel můj kamarád generál Tomáš Sedláček, a já se díval na dokumentární film, ve kterém jsme si o vězení povídali.

Neuvažoval jste někdy o naprosté změně tématu, který by s vaším vlastním životem či s životy vašich příbuzných neměl nic společného?

Nepotřebuji psát fikci, když mám často naopak problém zredukovat všechnen materiál, který mám k dispozici. Držím se svého upřímného prohlášení inspirovaného Josefem Škvoreckým, že nejsem spisovatel, ale vypravěč.

Vrátil jste se někdy na „místa činu“, kde jste trávil svůj život v letech 1953–1960?

Byl jsem na nich několikrát, hlavně tedy na táboru Vojna u Příbrami, protože ty ostatní už neexistují. Bývalý lágr Bytíz má pro moji rodinu smutný půvab, protože na silnici z Prahy do Strakonice je ta halda, kterou jsem sypal. A pod ní pořád existují zbytky návštěvního baráku, kam za mnou jezdila i moje žena. Z mého hlediska už ale nevnímám ani nostalgii, dovedl jsem se s minulostí vypořádat a už to se mnou nic nedělá.

Zajímá vás, co o vašich dílech píší kritici? Byla pro vás některá recenze zajímavá?

Až na jednoho člověka, který si mě prohlásil za osobního nepřítele, a který po každém vydání nového díla napsal, že nechápe, jak mohou moje knihy nakladatelé vydávat, když neumím psát, kritici moje díla vesměs chválí. Je to asi těmi tématy, o kterých píší, že se mě neodváží příliš kritizovat. Když už se jim něco nelíbí, tak si většinou vůbec nezjistí historická fakta, nepřesvědčí se o jejich správnosti. A občas mi také vytýkají, že v příbězích plýtvám náměty. Například román Oblouk mi recenzenti vesměs pochválili, ale vyčetli mi, že obsahuje odstavce, ze kterých by jiní napsali dramatickou knihu.

Všimla jsem si, že v jinak vesměs pozitivně hodnoceném románu Zdivočelá země několik kritiků negativně hodnotilo vaše vyobrazení poválečného odsunu Němců z pohraničí.

Právě proto, že si podle mě tito autoři vůbec neověřili historická fakta. Všechno to, co ve Zdivočené zemi o pohraničí píšu, je pravda. Obraz pohraničí, který líčím v knize, po válce doopravdy takhle vypadal. Ti kaubojové tam vážně byli, stříleli kolem sebe

samopaly a revolvery, a nikomu se překvapivě nic nestalo. I ti vypuštění koně a krávy, jak jsou ve Zdivočelé zemi popsání, jsem na vlastní oči viděl.

Úspěch u kritiky sklidila také vaše jediná básnická sbírka *Za plotem*. Neuvažujete o napsání ještě nějakých jiných básní?

Možná k tomu ještě někdy dojde, ale zatím není pro jinou práci moc času. Občas mě napadne nějaký verš, ale většinou to bývá třeba v tramvaji, a tak ho za chvíli zase zapomenu. Než bych si v tramvaji vytahoval papírek a verš si zapisoval, nebudu riskovat spadnutí na zem.

Až na román *Zdivočelá země* a její volné pokračování *Aukce* se vaše díla vyznačují menším rozsahem, píšete raději „úsporně“?

Tím, že člověk je stále zkušenější vypravěč a profesionál, a také v životě už mu vadí mnoho slov, jimi prostě šetřím. Teď už píši jenom novely, ačkoli třeba po přečtení *Balady o pilotovi*, která má sto deset stran, mi mnozí řekli, že by mohla mít přes tisíc stran.

Reagují na vaše díla další bývalí komunističtí vězni? Jaké máte ohlasy a připomínky?

Ve většině případů jsou mi vděční, protože jsem skoro jediný, kdo o tomto období napsal. I díky pětáctyřiceti dílům *Zdivočelé země* je to zapsané a nezapomenutelné navždy. Občas se samozřejmě někdo ozval s připomínkami, ale ne kvůli faktučnosti. Měl jsem problém například s vojáky kvůli povídce *Uniforma* z cyklu *Šťěstí*. Chtěli mě postavit před čestný soud za to, že prozrazuji informace, které by lidé neměli vědět. To ale podle mě není férové, protože takhle to doopravdy bylo.

Čtete vy sám jinou vězeňskou literaturu z 50. let?

Ono jí moc není. Byl jsem jedním z prvních, kdo dokázal ty události popsat, a to včetně detailů a podrobností, na které ostatní často zapomínali. Jako například vězení žen v padesátých letech. Neskromně musím říct, že ohromné bojovnice za svobodu jako bývalá převaděčka Julie Hrušková nebo jiná bývalá vězeňkyně Miluška Havlůjová, mě za to dodnes milují. Pět let jsem seděl v kriminále se spisovatelem Karlem Peckou, spolu jsme ale měli menší problém. Už v kriminále, kde Karel napsal svůj román

Horečka, jsme si svoje díla četli, a potom v šedesátých letech jsme se trochu chytli, protože Karel na požadavek nakladatelství Mladá fronta ze svého vyprávění trochu ubral, aby román mohl vyjít. To já odmítl udělat, raději jsem vyčkal do osmašedesátého i s tím, že jsem pak riskoval tu daň opětovného dvacetiletého „zaracha“.

Několik děl jste vydal na základě dopisů z vězení, které jste psal vlastním dětem. Jaké máte ohlasy od dětských čtenářů?

Děti reflektují díla velmi dobře, jak Povídačky, tak Perlorodky, které nedávno vyšly ve druhém vydání, a mají se snad do budoucna také natáčet.

A jak na ně nyní reagují členové vaší rodiny?

Když dopisy vyšly jako knížky, tak už moje děti měly své vlastní děti. I pro moje vnoučata byl ale hned od narození součástí života fakt, že jejich děda byl zavřený. Takže to pro ně nebylo nic zvláštního. Naše děti i vnoučata i za totality věděly, že existují dvě pravdy, jedna ve škole a jedna doma. Když nyní vnoučata čtou Perlorodky, vědí, že jsou tam situace, do kterých patřili i jejich rodiče. Popisují například skautský tábor, kam jejich maminka a tatínek jezdili.

Asi jako jeden z mála spisovatelů se můžete pochlubit tím, že většina vašich děl byla zfilmována podle vašeho scénáře. Čím si to vysvětlujete?

Všichni mi říkají, že jsem jediný autor, který píše způsobem, který chtějí všichni filmaři točit. Tím, že jsem vypravěč a ne spisovatel, mohu vyprávět pouze tím způsobem, abych si přilákal posluchače jenom tím, že dokážu vyprávět plasticky. Ponechávám lidem představivost, která je velmi důležitá.

Na čem pracujete v současnosti?

Pořád přispívám do různých periodik, vesměs musím každý týden napsat jeden fejeton. Píši divadelní hru na novelu Stařec a smrt, a také divadelní inscenaci Dopisy bez hranic pro mě a pro Milana Lasicu. Zároveň připravuji další knižní novelu na příběh, který jsem si také vyslechl v kriminále, a já jsem ho díky nadčasovosti zasadil do současnosti. Jeho pracovní název je Žena a chlapec a pojednává o životě jedné z největších kurtizán, která v určitém okamžiku zjistí, že je všechno na nic, chce se vypravit po svých vlastních stopách a zjistit, kde se stala chyba. Začne si jí všímat jeden dokumentarista, o

kterém se říká, že když na někoho upře svoji kameru, tak mu vystaví svůj život. Dále připravuji ke zfilmování poslední novelu Balada o pilotovi a hlavně taky velmi často chodím do škol na besedy se studenty.

Se studenty a žáky základních a středních škol často besedujete v rámci historických a společenských projektů. Znájí vaše literární díla, nebo jim jsou bližší televizní zpracování?

Drtivá většina z nich samozřejmě reaguje na to, co se natočilo. Což má svoji logiku, znají seriál Zdivočelá země a ve škole jim pouští Kousek nebe nebo Bumerang.

Jak na vás reagují? Co je nejvíce zajímavé?

Jako otec a dědeček vím, že je nejlepší jednat s dětmi na rovinu. Baví je, když se před nimi člověk zesměšní, takže já vždycky přijdu do třídy a omluvím se, že jsem fosil. Ale že kdybych nebyl fosil, tak jim ty zážitky nemohu vyprávět. Myslím si, že současná generace teenagerů mezi patnácti a dvaceti roky, je vůbec první, která už nemá zájem o konzum a kterou zajímají dějiny našeho národa. Jsem přesvědčený, že teprve tato generace dokáže v našem státě něco změnit. Zajímají se, co se děje, ptají se nejen na historii, ale i na politiku. Já jim podávám takzvaně veselé historiky vězení, oni se zasmějí, ale zároveň jim dojde, co to bylo za neúsměvnou dobu. Dokážou si dát souvislosti dohromady.

Překvapily vás nějaké dotazy z řad studentů?

Občas se mě ptají, proč jsme se tehdy s ostatními vězni nevzbouřili. Nebo se diví, proč jim o tom doma nic neřekli. Potom musím studentům složitě vyprávět, že lidi tehdy museli nějak spolupracovat, aby mohli s režimem vyjít.

Ozývají se vám také jejich rodiče? Jaké jsou reakce?

Většina rodičů mi děkuje a reagují pozitivně. Najdou se ale i tací, se kterými bývá problém. Tím, jak dětem ve škole vyprávím, se potom začnou více zajímat a ptát doma na okolnosti. Jedna oktávánka, jejíž dědeček byl členem ÚV KSČ, přišla po besedě domů a ptala se, jak je možné, že jí nikdo neřekl, co komunisté vyvedli s Miladou Horákovou. Dostala od dědečka pohlovek. Taky jsem dostal pár anonymů, sem-tam jsem se s někým pohádal.

Proč je podle vás důležité upozorňovat mladou generaci na to, co se u nás dělo v 50. letech minulého století a potom dále za totality?

Je nesmírně důležité neustále tuto dobu připomínat, protože jinak by se také mohla znovu opakovat. I když v jiné formě, samozřejmě, ale i to by byla tragédie. Na besedách, kde se se žáky a studenty scházím, mi jde hlavně o to, abych v nich probudil zájem, aby byli zvědaví, aby se zajímali i o podrobnosti a detaily naší historie. Zapomínat na důležité historické události by pro náš národ bylo to nejhorší.

Praha, 13. 3. 2014

(přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*)

Příloha č. 3 Obrazová příloha

Jan Lukeš

Zdroj: Archiv České televize

JIŘÍ STRÁNSKÝ

NAKLADATELSTVÍ
HEJKAL

ZDIVOČELÁ ZEMĚ

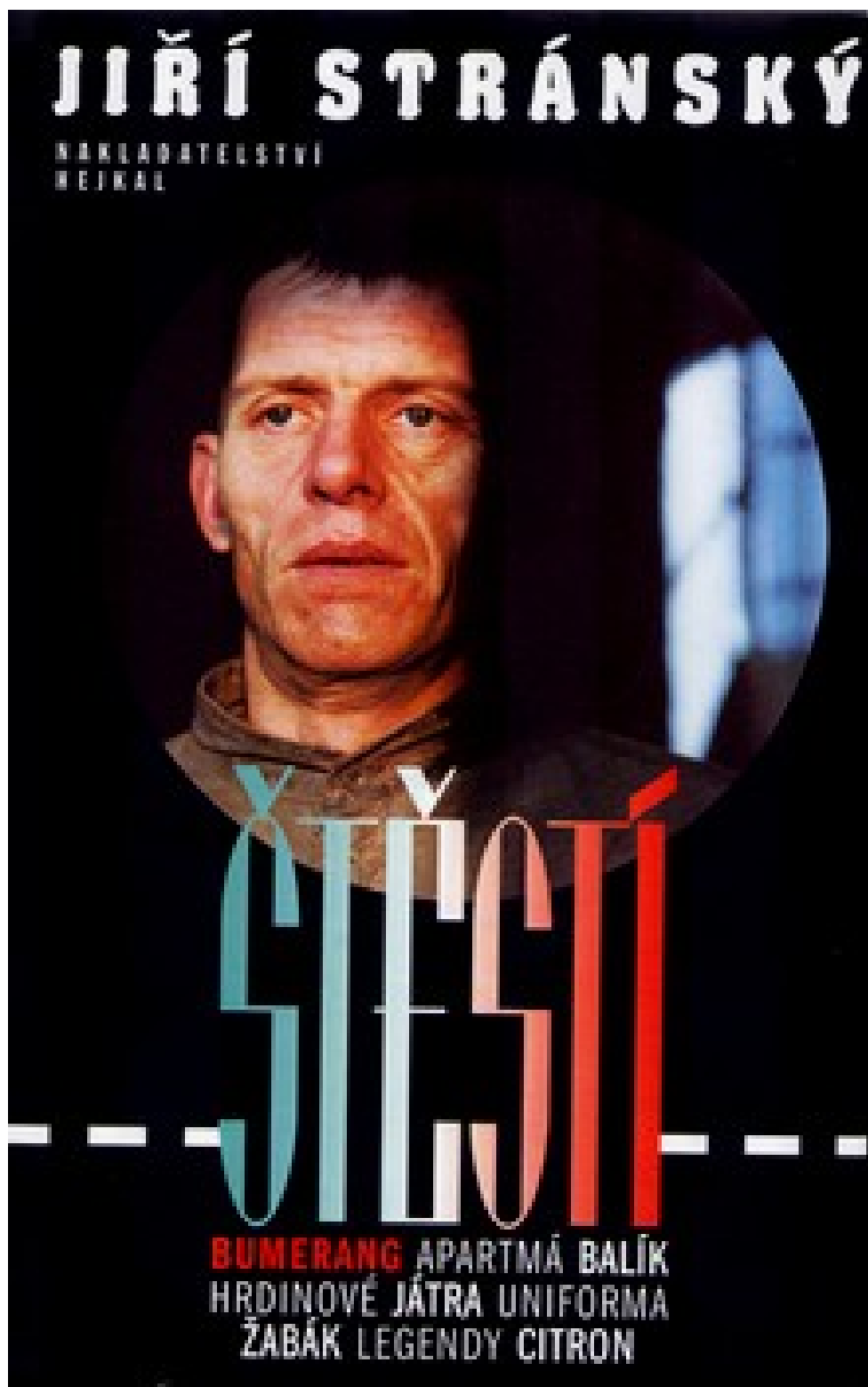
AUKCE

Zdivočelá země, Aukce

Hejkal, 1997

1. vydání

(přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

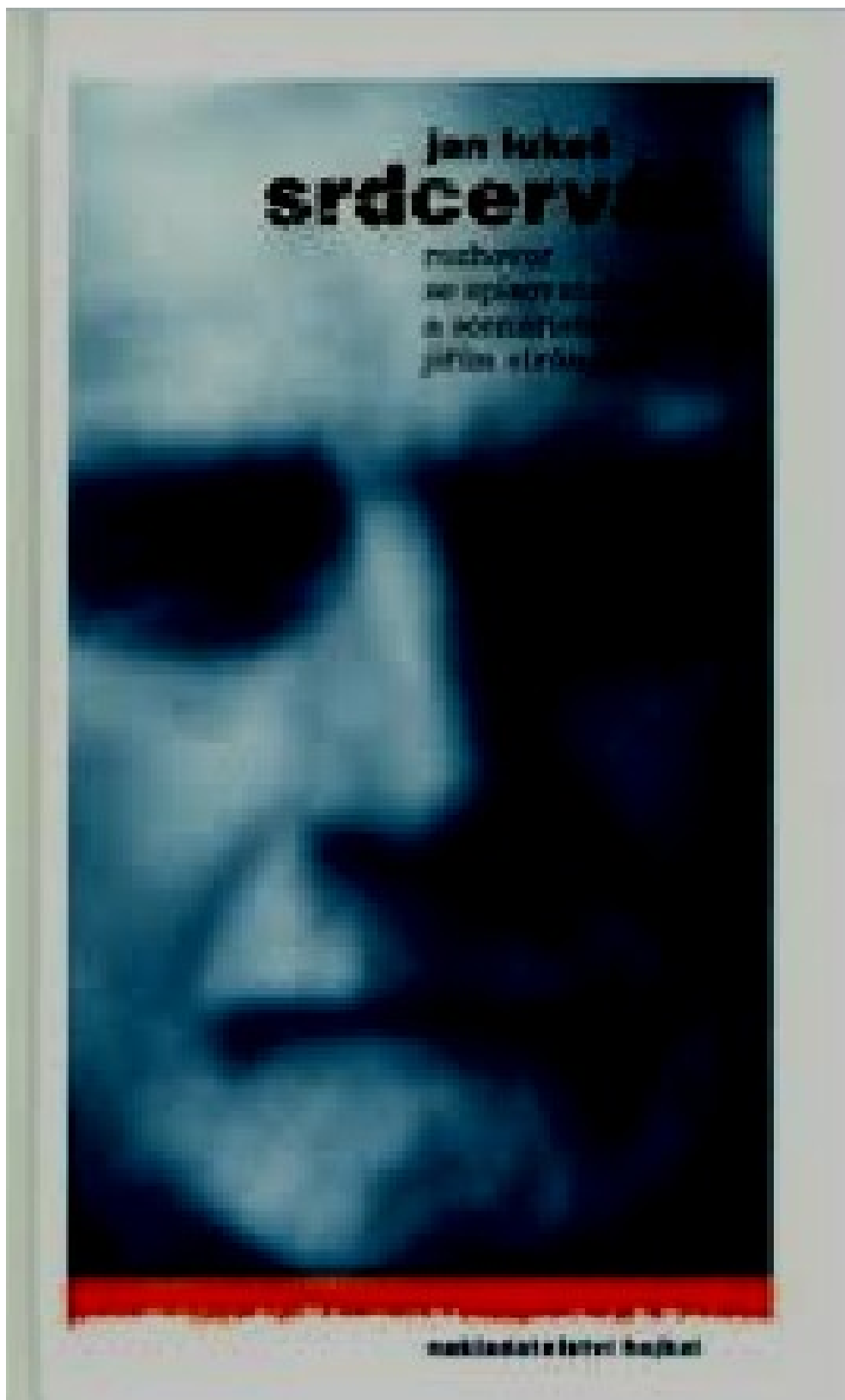

Štěstí

Hejkal, 1998

1. vydání

(přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Srdcerváč

Hejkal, 2005

1. vydání

(přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

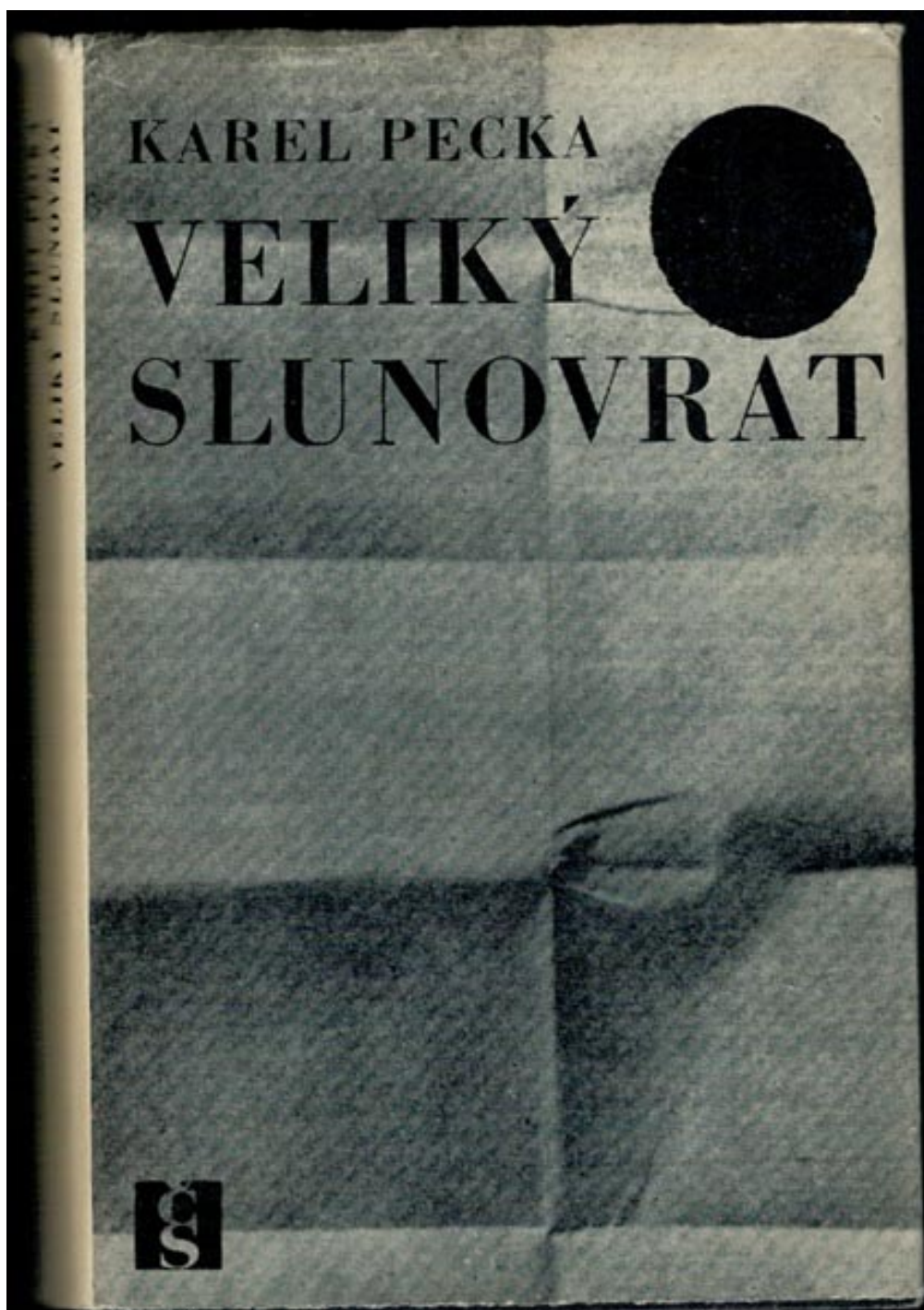

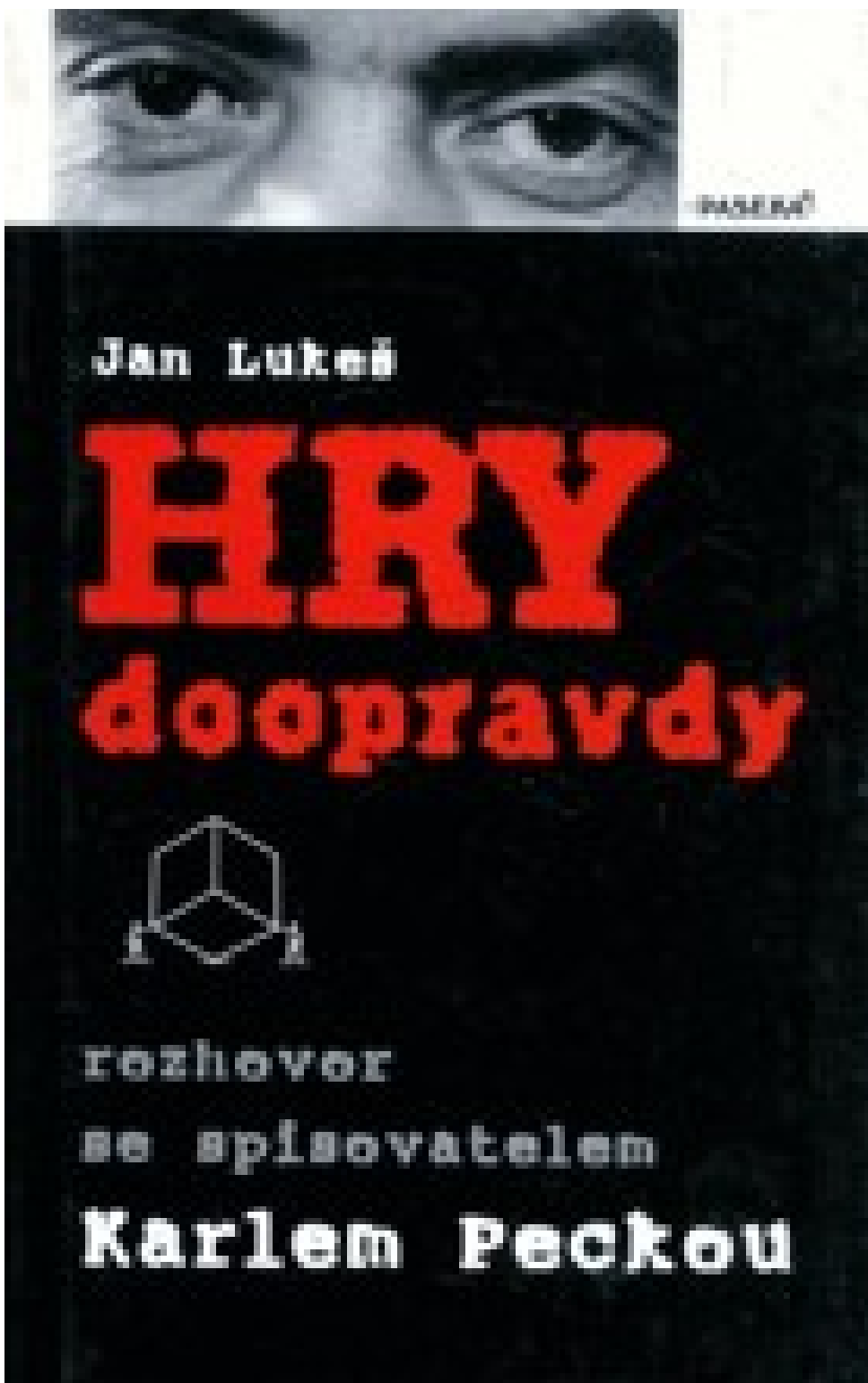
Motáky nezvěstnému

Atlantis, 1990

1. vydání

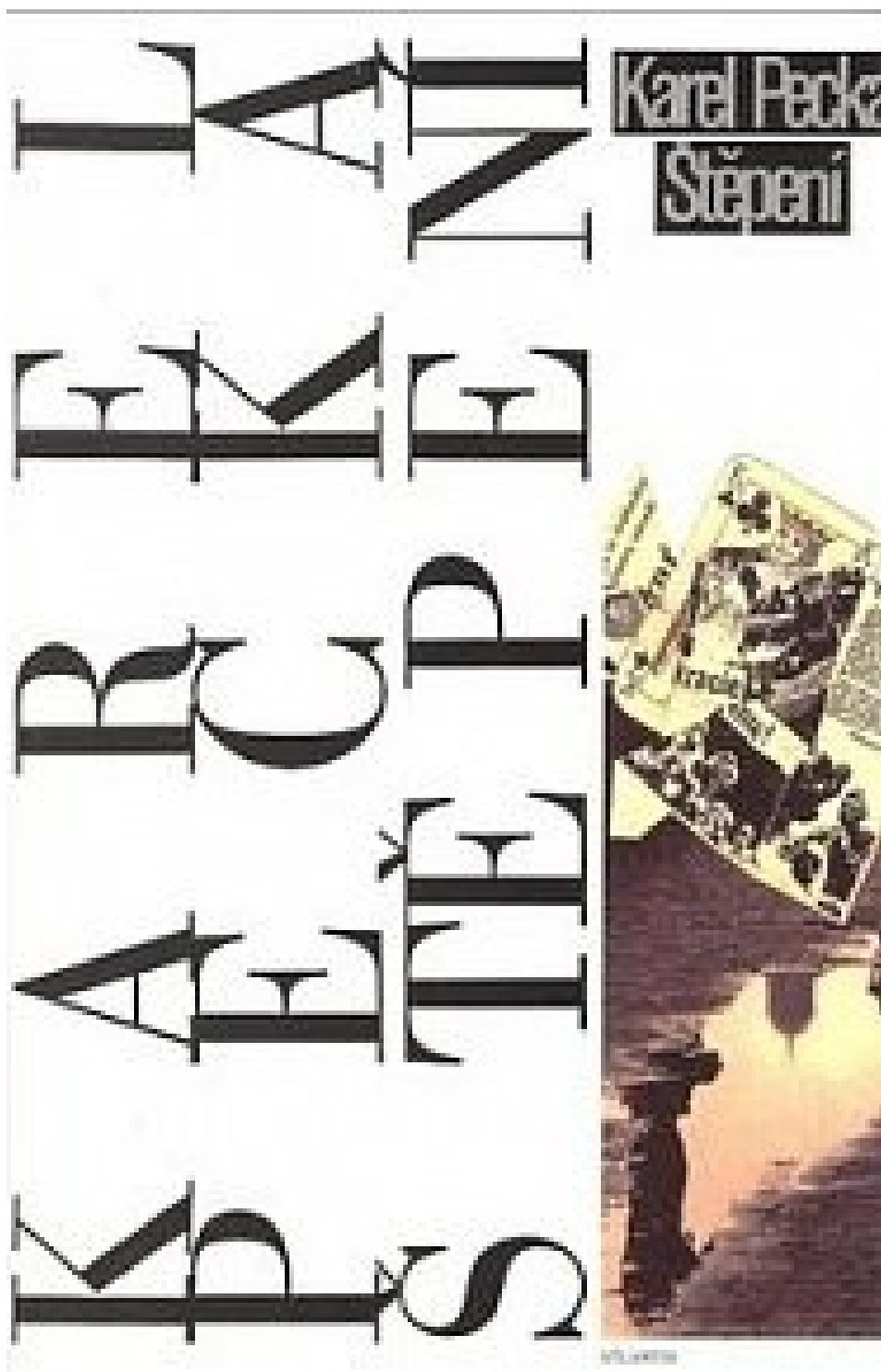
Veliký slunovrat
Československý spisovatel, 1968
1. vydání

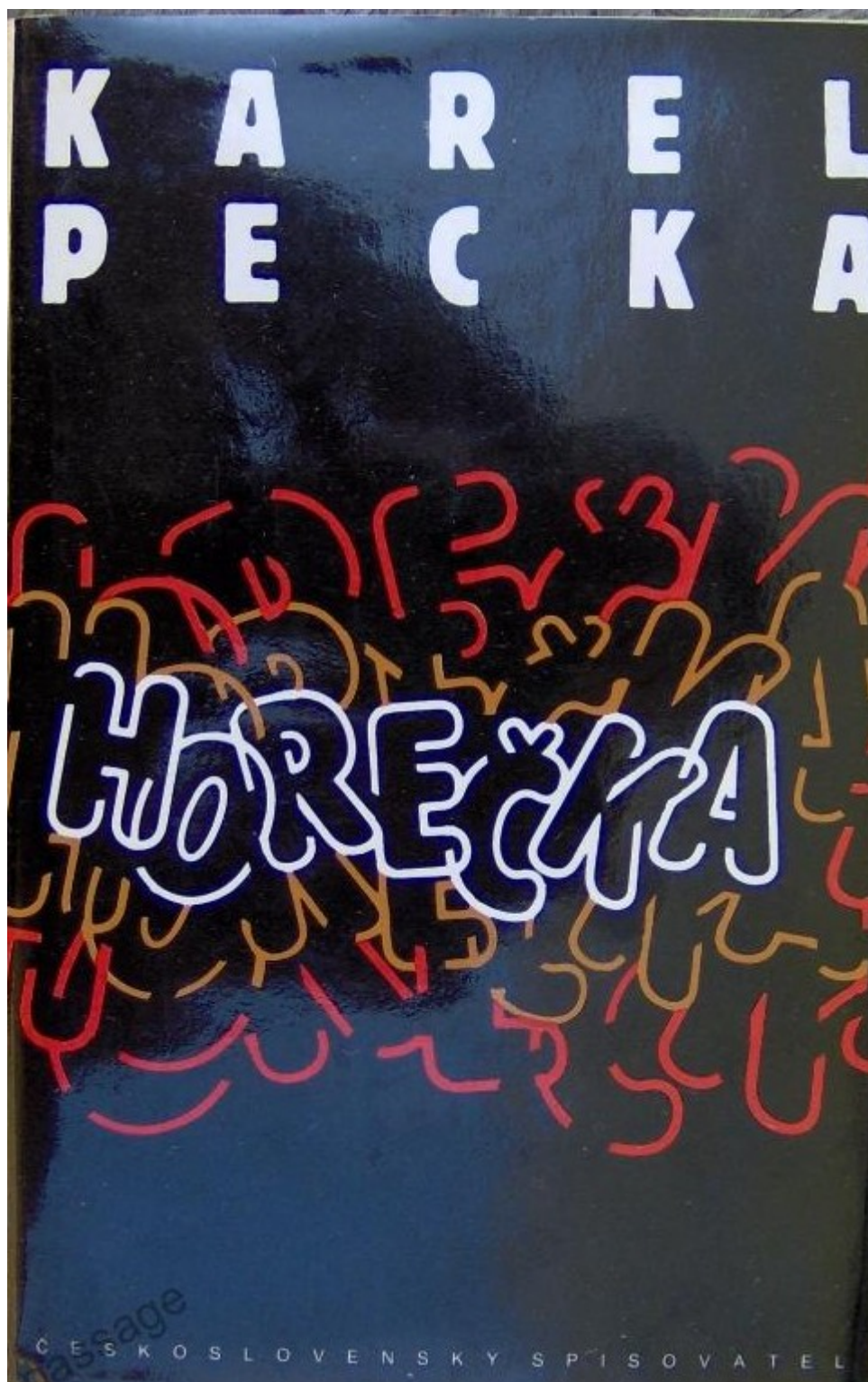
Hry doopravdy

Paseka, 1998

1. vydání

Štěpení
Atlantis, 1993
1. vydání

Horečka
Československý spisovatel, 1990

2. vydání

OSTROV

Základní číslo 3407	Obč. Město	Společný název Ústava spisů osobní	Na účelu dopadu
		HB - Ústava spisů osobních 2012	Právní příjmení osoby

Seznam lidí s tím souvisejících 15

Tržba za služby - úhrada č. 21 / 2 1953 = 11 Kč 1953 40-111 Praha 1

OSOBNÍ SPIS

Úřaz 15

Jméno Stránský	Příjmení Jirí	Stav svobodný	Přechod svobodný
Místní příjmení	Exakt název příjmení	Stav svobodný	Přechod svobodný
Narození 22. 1. 1901	Místo narození na Praha	Místo narození Praha	

1. narození 22. 1. 1901 let. číslo 22 / 1 1953 let. číslo 22 / 1 1953 let. číslo 22 / 1 1953 let. číslo 22 / 1 1953

2. "roba

3.

4.

Odsouzení a rozsudek
(III: 11 - 11)

1. **Právní úst. svobody** 22 / 1 1953 č. 1 21720/53 - 20/1 57

2.

3.

4.

K trestu

1. **Právní úst. svobody**

2.

3.

4.

Pro trestný čin

1. **Právní úst. svobody**

2.

3.

4.

Nástup trestu **30. 7. 1953**

Počátek trestu **16. 1. 1953**

Přerušení trestu

Konec trestu **16. 1. 1953**

Další osud: **26. únor 1953 - 1. ledna 1954**

Průběh na svobodě **9. 5. 1960** (příjmení, místo)

Podoba trestu (typ trestu) **zájem o právo svobody**

Průběh na svobodě **Právní úst. svobody**

3407

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407 (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

J. NŽ- 474/043.1960.

S T R Á N S K Ý Jiří nar. 12.8.1931.

Dne 9.5.1960 propuštěn v důsledku amnestie presidenta republiky. Odsouzen krajským soudem Praha č.j. 23 T 20/53 pro 78/1 tr.s. k trestu 8 roků o.s. Počátek trestu 16.1.1953 a konec trestu stanoven na 16.1.1961.

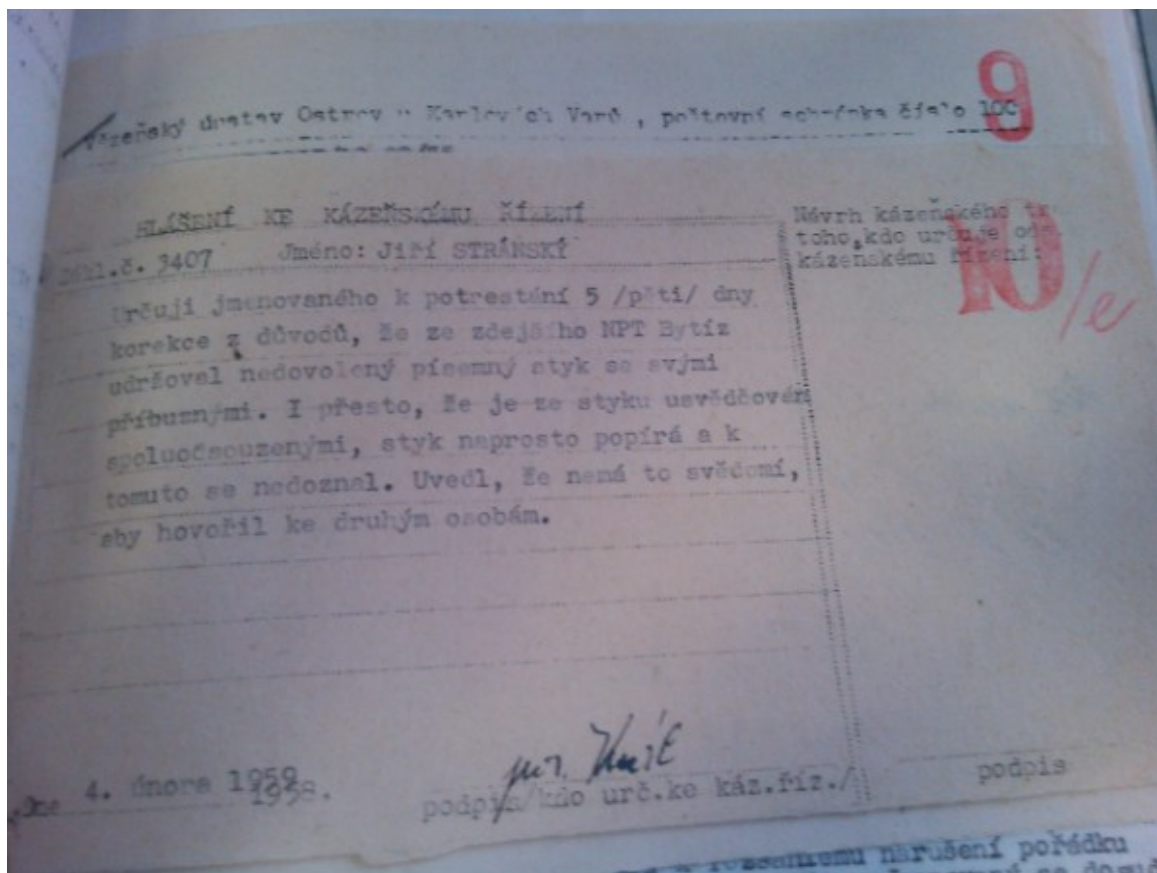
Adresa po prop.: Praha I, Hradčanské nám č.14.

9.5.1960

Krajský soud Praha.
K č.j. 23 T 20/53.

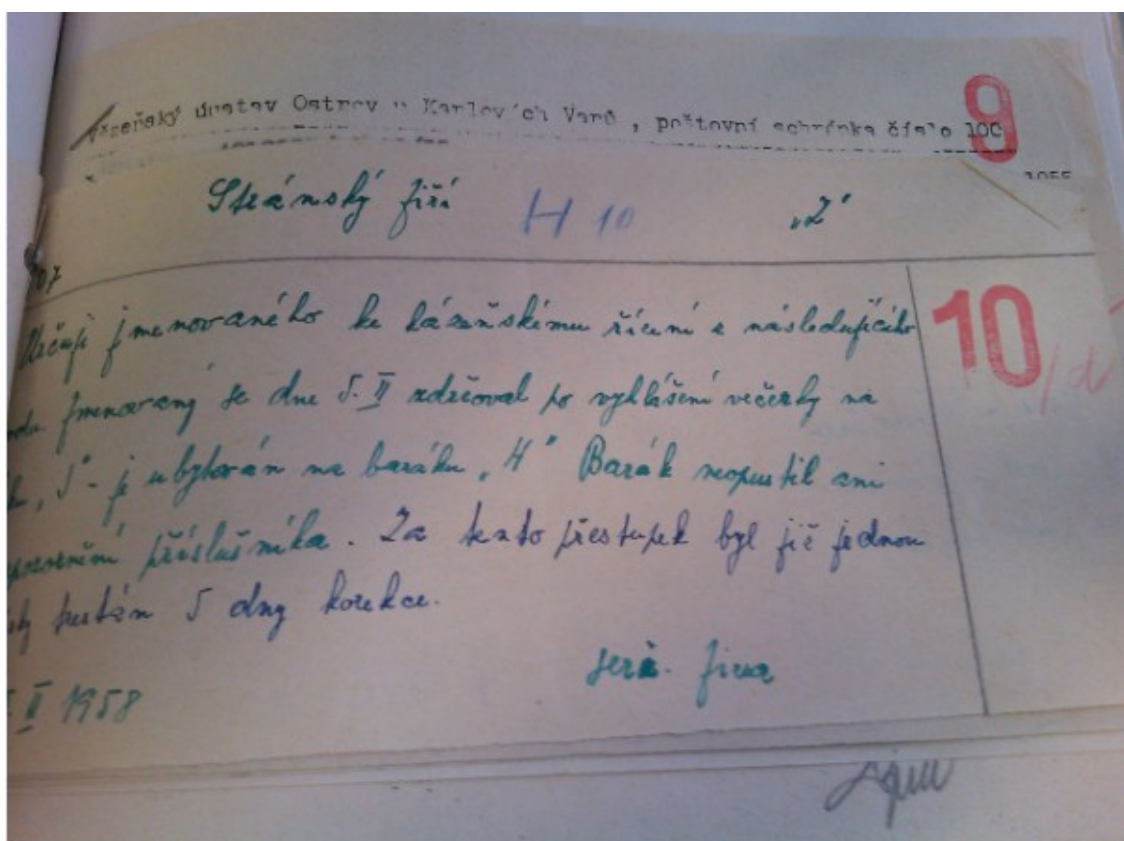
HL

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, oznámení o propuštění na amnestii, 9. 5. 1960, Krajský soud Praha. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Hlášení ke kázeňskému řízení, 4. 2. 1959. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Hlášení ke kázeňskému řízení, 5. 2. 1958. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Vězeňský ústav Ostrov u Karlových Varů, poštovní schránka číslo 100
 4018007/10-20/55.
 V Ostrově dne 10. čer. 1957

Hlášení ke kázeňskému řízení

Číslo: 3407 Jméno: Stránský Jiří Uplatnění: Z

Proti jmenovanému ke kázeňskému řízení
 přihlášený se dne 25. 11. zdržoval po
 odchodu do 20. 30 hod. na baráku J. Piv
 kdehole mi řekl, že strážník nemá
 náhodou přem u svého osobního pohledku
 a ke to přem u svého nářít.

Výsledky předběžného zjištění —
 pracovní výkon — posudek.
 Návrh kázeňského trestu od toho,
 kdo určuje odsouzeného ke kázeň.
 řízení.

Zdržoval se na
 baráku J, odmítl
 vydat strážník
 když je již mít
 u sebe.

Na každého vězně musí být samostatně hlášení!
 Časová tato provinění se uvedou navzájem jmény na jednotlivých hlášeních.

27. 11. 1957 M. M. J. Bobková
 podpis toho, kdo určuje vězně ke kázeň. řízení

podpis toho, kdo určuje ke kázeň. řízení.
 JD 114 699-14.00'-m-7-07-Ha

č. 638

...narušení pořádku

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Hlášení ke kázeňskému řízení, 25.
 12. 1957. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s
 vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Okresní úřad Opatov u Karlových Varů, poštovní schránka číslo 100
 A018007/10-20/55. V Opatově dne 10. srpna 1956

Hlášení ke kázeňskému řízení

Jméno: *Stránský Jiří* Umístění: *NPT/LL*
 číslo: *3407*

*Zmuvany v Lavidaru při eschopě medo-
 činoval jednotný broh.*

Na každého vězně musí být samostatně hlášení!
 Účastníci těchto provinění se uvedou navzájem jmény na jednotlivých hlášeních.

7. 12. 1956. *svě Lindel's*
 podpis toho, kdo určuje vězně ke káz. řízení

svě Lindel's
 podpis toho, kdo určuje ke káz. řízení

9

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Ohlášení úrazu, 7. 12. 1956.
 (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediaální ohlas literární tvorby s vězeňskou
 tematikou Jiřího Stránského*).

Krajská prokuratura

Pražský úřetav Ostrov u Karlových Varů, poštovní schránka číslo 100

Č. l. NZ- 1018007/10-20/55. V Ostrově dne 10. července 1956

Hlášení ke kázeňskému řízení

číslo hlášení: 1018007	Jméno: Stránský Jiří	Umístění: NDT/U
převzaté zprávy z kázeňského řízení.		
převzaté zprávy z tiskárny tiskárny s tím, že se jedná o odvolání zprávy.		

Výsledky předběžného zjištění - pracovní výkon - posudek. Návrh kázeňského trestu od toho, kdo určuje odsouzeného ke kázeňskému řízení.

navrhují odvolání náhrady na 14 dní.

Na každého vězně musí být samostatné hlášení!
Osobnosti téhož provinění se uvedou navzájem jmény na jednotlivých hlášeních.

Dne 17. července 1956

podpis toho, kdo určuje vězně ke káz. řízení

podpis toho, kdo určuje ke káz. řízení

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Hlášení ke kázeňskému řízení, 27. 3. 1956. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

KS - MV Praha
 Nápravný pracovní tábor Bylitz
 Příbram, ochr. 60.

3/1

OH L Á Š E N Í Ú R A Z U

Jméno: Stránský Jiří
 Příjmení: Stránský
 Místo úrazu: 5711
 Druh úrazu: řízení 11a
 Místo úrazu (stabiliz.): 856
 Místo léčení: 7.11. - 16.11.59
 Příčina úrazu: při nevolnosti upadl na zádech uhlí vzhledem k mraženému
 Místo léčení: tehle ošetřeno

17. 11. 1959.
 [Podpis]
 rasi... a...

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Ohlášení úrazu, 7. 12. 1956. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Právní

7. 7. 1953

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

... v Praze rozhodl dne 10. března 1953.

Obvinění:

I/ Bohdan J. ...
nar. dne 1. 6. 1912 v Čech. ...
v Praze II, Panského ul. 8. 10.

II/ Štěpán ...
nar. dne 6. 12. 1925 v ...
v ... ul. 8. 10.

III/ ...
nar. dne 12. 9. 1931 v Praze, bytem v ... ul. 8. 10.

Jsem si uvědomil, že ...

Obviněný ... v době od 1. 1. 1950 do konce roku 1952 v Praze ...

I/ Vytvořil a popísal Front. Šilharta vlastní špi-
onážní síť a spravil desítky špiónských zpráv a spisek
důležitých pro obranu republiky, z nichž některé zprávy byl
svědčtě vyznamenal, část špiónských zpráv předal před Front-
Šilharta nepřátelské spravodajské službě, tedy ilegálně vyru-
dil státní tajemství čísl. 1001, při čemž čin se týkal stá-
tního tajemství svědčtě důležitého.

II/ dohládal Front. Šilhartovi s pojednání štravěna
obrazu o ... a tisku pro nepřátelské re-
kreační vyhlášení a pro tento účel převzal osobní akti-
vních funkcionářů KB-Č. 41 a ... aby jejich vyhlášení
tyto osoby objasnil a plnění jejich povinností, prostředkem
val napěhlí ... na Frontiška Šilharta, aby
tak došel nepřátelské spravodajské službě pro ...
ní k obalování vyhlášení na území ČSR, tedy správil se
s Jipín Stránským a dalšími osobami, aby se pokusil zmístit.

Národní archiv. Osobní spis Jiřího Stránského, 3407, Obvinění jménem republiky, 10. 7. 1953 Krajský soud Praha (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Hlavní přelíčení.

Státní soud v Praze, senát II

dne 2. listopadu 1949

Trestní věc proti Karlu Peckovi a spol.

pro § 1 odst. 1 c, odst. 2 z.č. 231/48 Sb.

Přítomni:

Předseda Dr Ritt

Soudci z pov.: Dr Dědčurek
Dr Kremlička

Soudci z lidu: Kejřová
Bartošek

Zapisovatel Šimánková

Státní prokurátor Dr Dlouhý

Obžalovaný Karel Pecka } z vazby
Dr František Sádek }
Antonín Režáb }
Vladimír Valenta }

Obhájece Za K. Pecku Dr Kamniský, adv. v Praze, za Sádla Dr Heřbolt. ex offio ex offio
za Režábka Dr Dolanský a za obž. Valentu Dr Josef Fuka, adv. v Praze plná moc založena
ex offio

9.30 hodině poledne vyvolal zapisovatel věc.

Přelíčení jest veřejné Konstatována změna v obsazení senátu, Námitky
není

Obžalovaný Karel Pecka udává o svých osobních poměrech: generalie jako na čl. 46
Dr František Sádek udává generalie jako na čl. 47

Obž. Abtcnín Režáb udává generalie jako na čl. 48 s tím, že se stará o dítě 7 měsíční

Trest. řád č. 115. — (Protokol o hlav. přelíčení před státním soudem.)

Národní archiv. Hlavní přelíčení, čj. Or I 1315/49, 2. listopadu 1949, str. 1. Státní soud v Praze. (přejato z bakalářské diplomové práce *Mediální ohlas literární tvorby s vězeňskou tematikou Jiřího Stránského*).

Odvolání, které jsem podal dne 8. ledna 1950 do rozsudku Státního soudu v Praze ze dne 2. listopadu 1950 č. j. Or I 1315/49 dovoluji si odůvodnit

t a k t o :

1/ Výrok o vině:

Jednání obžalovaného Pecky kvalifikoval nalézací soud jako zločin velezrady podle par. 1 zak. č. 231/48 Sb. ačkoliv o takovýto zločin ve skutečnosti nejde.

Peckovi jsou kladeny za vinu dva různé činy a sice jednak spoluúčast na výrobě letáků za pravdu a Američanům, jednak zamýšlený pokus o ilegální odchod za hranice.

O letáčích uvádí soud sám, že jejich obsah sám o sobě nesplňuje skutkovou podstatu podle par. 1 citovaného zákona a to již vzhledem k tomu, že zejména leták Američanům vůbec se netýká zdejších poměrů, nýbrž zabývá se tehdy zrovna probíhajícím procesem komunistických předáků USA. Rovněž kritiku sovětského filmu Mladá garda nelze považovati za zločin velezrady.

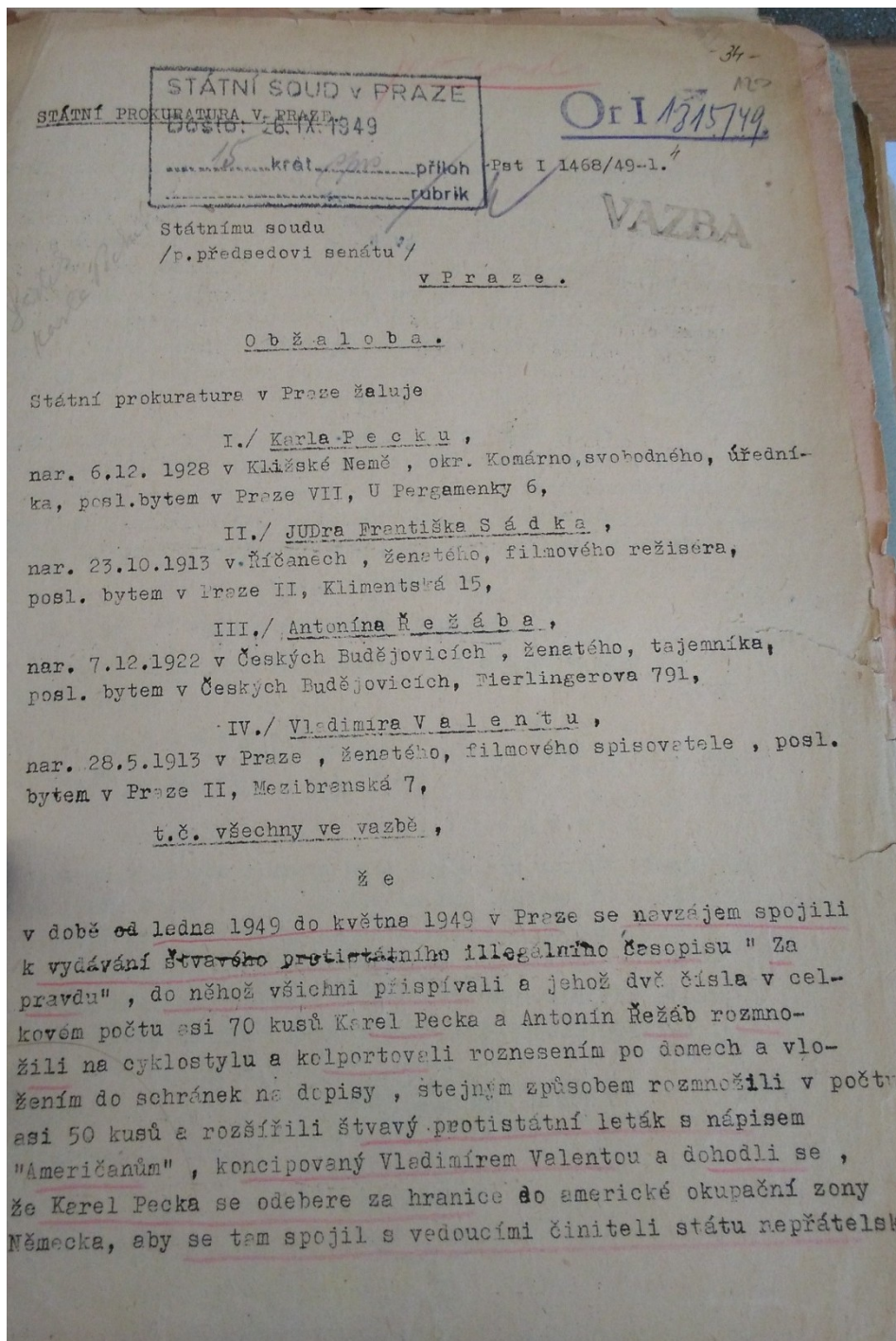
Pecka osvětlil svou účast na koncepci letáků tím, že mu bylo politickými poměry znemožněno, aby legálním způsobem se vyžil jako spisovatel a že se proto chopil této byt' nelegální příležitosti, aby své spisovatelské nadání mohl uplatnit.

Nepovedený jeho pokus o opuštění republiky pak byl, jak z průvodního řízení vyplývá bez souvislosti s předcházející jeho letákovou činností.

Z výpovědi Pecky, potvrzené spoluobžalovaným Dr. Sádkiem se podává, že Pecka s tímto spoluobžalovaným těsně před jeho odjezdem do Tachova se shodl na tom, že o otázce eventuálního navázání styků s cizinou se upouští a že v tomto rozhodnutí spatřují upuštění od této věci.

Ve skutečnosti tedy nejde o zločin velezrady podle par. 1, ale o dva různé trestní činy.

Národní archiv. Obžaloba, č. j. Or I 1315/49, 19. 9. 1949, str 1 - 2, Státní soud v Praze.

2 - 2

Krajské velitelství státní bezpečnosti,
v Českých Budějovicích.

v Čes. Budějovicích, dne 24.9.1949.

Čís. jed. 11124/28503/49

Příloha: Svazek protokolů a
23 věcí doličných.

Trestní oznámení.

I.

Evidenční údaje.

Karel Pecka,

úředník, nar. 6.12.1928 v Kližské Nemé,
okres Klatovo, bytem v Praze VII.,
u Pergamentky čp 61,

Antonín Řežáb,

tajomník Čsl. strany lidové, nar. 7.12.1922,
v Čes. Budějovicích, bytem v Českých
Budějovicích, Pierlingerova čp 791,

František Sádka,

kulturní pracovník, nar. 23.10.1913 v
Ričanech, bytem v Praze II., Klimenská 15,

Karel Pecka, Antonín Řežáb a František Sádka, jsou
důvodně podezřelí ze zločinu velezrady, sdružování proti státu, pobu-
řování proti republice, kterých se dopustili tím, že

v Praze založili, resp. byli členy ilegální protistátní organizace
„ Za pravdu „ v úmyslu podvracet samostatnost, území celistvost
a lidově demokratické zřízení ČSR.

Antonín Pecka zmínil se o své ilegální činnosti asi v měsíci
březnu, neb dubnu 1949 Františku Zahradkovi v Čes. Budějo-
vicích a pozval jej na schůzku do Prahy, která se konala ve Štěpánské ul.
kde Zahradka seznámil se svým společníkem Františkem Sádka, kte-
rého představil jménem „ Běda „. Sádka mu řekl, že
jim opatří finanční prostředky. Všichni se dohodli na spolupráci, Za-
hradka se zavázal rozšiřovati v Čes. Budějovicích protistátní letáky
na které bude dodáván materiál z Prahy. Tato schůzka trvala asi 1/2 hod.
a bylo na ní též jednáno, že jest možno přesílati letáky poštou na
různé osoby, podle adres v telefonním seznamu. Mimo toho bylo Zahradkovi

Archiv bezpečnostních složek. Trestní oznámení, č. j. 11124/28503/49, 9. 9. 1949.
Krajské velitelství státní bezpečnosti v Českých Budějovicích Státnímu soudu v Praze.

II. správa FMV 1. odbor

operativní útvar StB

Čj. OS-00992/1-1/73

Přílohy: 2 fotografie

Schvaluji:

Molnár

3

genmjr. Molnár Boh. zástupce náč. II-SFMV
(Funkce, hodnost a příjmení se vypisuje též strojem)

Dne 2. května 1973

11 května 1973

PRISNE TAJNE!

Návrh na sledování

SI-00618/02-S-85-245
26

Zádám o sledování v akci (krycí název) "KÁJA"

číslo a druh svazku 4927

důvod rozpracování **pravnicově eorientovaný spisovatel**

po dobu 3 dnů, počínaje dnem podle dohody od hodin.

jméno **Karel** příjmení **PECKA** narozen **6.12.1928**

národnost **česká** st. příslušnost **čsl.** stav **rozvedený**

zaměstnán **svobodné povolání**

majitel vozidla SPZ nemá typ garáží

bytem **Praha 10, Zahradní město, Jahodova 2889**

Za akci zodpovídá a osobně projedná s. **mjr. Němec**

buďte k dosažení na telefonní lince **8848, nebo sekretariát 1. odb. linka 230**

Zastupuje s. **8886** č. telefonu

Důvod a cíl sledování: Důležité údaje pro přípravu sledování, předcházení, zabránění, odhalování a dokumentaci trestné činnosti vzhledem na dosažení cíle sledování, zejména předpokládaná činnost osoby, známé nebo předpokládané styky, rod. příslušníci ap.

Sledováním chceme získat přehled o jeho stycích v Praze, návštěvy, předávání materiálů a přebírání materiálů. Objekt se stýká s pravnicově orientovanými spisovateli Pavlem KOHOUTEM, Ivanem KLÍMOU, Karlem KOSÍKEM a dalšími. Zajistit fotodokumentaci při styku.

Karel PECKA bydlí v bytě sám.

Podpis operativního pracovníka *mjr. Němec*

Doporučuji: *Abel*

dne

dne *2.5.73*

dne

(Uvádí se funkce, hodnost, jméno a příjmení)

MV Č. skl. 880

Archiv bezpečnostních složek. Návrh sledování. Č. j. OS-00992/1-1/73, II. správa FMV 1. odbor (operativní útvar Stb). 2. května 1973.

Schvalují:

~~PŘÍSNĚ TAJNĚ~~

4

Náčelník VI. odboru IV. správy FMV
/mjr. K u č r Jaroslav/
Kučer

Počet listů:

PLÁN SLEDOVÁNÍ

/ KÁJA /

P e c k a Karel narozen 6.12.1928 národnosti české, st. přísl. čsl., rozvedený- svobodně povolání. Bytem Praha 10 Zahradní město, Jahodová ulice 2889.

Akce bude probíhat po dobu 3 dnů pod krycím jménem KÁJA.....

ZVLÁŠTNÍ POZNAMKY

Jedná se o pravicově orientovaného spisovatele. Objekt se stýká s pravicově orientovanými spisovateli a to s Pavlem Kohoutem, Ivanem Klímou, Karlem Kosíkem a dalšími. Objekt bydlí ve svém bytě sám.

Cílem sledování je získat přehled o stycích objektu o jeho návštěvách a předávání a přebírání materiálů. Při této jeho činnosti provádět fotodokumentaci. Dále se zaměřit na zjištění styků.

CHARAKTERISTIKA MÍSTA BYDLIŠTĚ

Objekt bydlí v Jahodové ul. Jedná se o vežový, 13 ti patrový dům s jedním východem a to do ulice Jahodové. V domě jsou dva výtahy- osobní a nákladní. Objekt bydlí v 5 tém patře v bytě č. 41. Okna bytu směřují na obchodní středisko Cíl. Byt je bez balkonu. V blízkosti bydiště objektu se nachází obchodní středisko CÍL, kde jsou umístěny i různé služby. Dále je zde stanice autobusu č. 245. V Komarovově uli. je nástupní a výstupní stanice el. dr. č. 10,4. Stanoviště taxi je před CÍLEM. V okolí je zaparkované velké množství soukromých vozidel.

ORGANISACE SLEDOVÁNÍ

Záchyt objektu bude prováděn pracovníkem dle foto. Sledování bude prováděno od 07.00 hodin do jeho ulehnutí a dle jeho činnosti. U místa bydiště je vybudován pevný opěrný bod v domě č. 2702/127. V tomto opěrném bodě bude vyčleněn pracovník, který bude vybaven radiostanicí a dalekohledem. Tento pracovník bude provádět pouze záchyt objektu a radiostanicí vyrozumí ostatní pracovníky o zachycení objektu a předá jim ho k dalšímu

Archiv bezpečnostních složek. Plán sledování. Spisový svazek č. 762/78, „objekt Kája“.
S-Stb Praha ke Karlu Peckovi. I. správa PMV 2. odbor, 3. oddělení.